EMBARGO TOT zaterdag 4 iuni 1988. na het uitspreken

Toespraak van de minister-president. drs. R.F.M. Lubbers. OP dp. CDA-partiiraad te Rotterdam. 4 iuni 1988

We schrijven juni 1986, we zijn dus halfweg deze kabinetsperiode.

Het is goed hier vandaag de balans op te maken en de koers uit te zetten.

Het is ook goed, hier vandaag in Rotterdam te vergaderen. Eigenlijk zouden we de tijd moeten hebben naar buiten te gaan, dwars door de stad te wandelen, langs de beeldenroute naar de waterkant en kon het zijn ook de rivier op, naar het eiland om van daaruit het nieuwe, het zich vernieuwende Rotterdam te bewonderen.

Inderdaad een stad in beweging. Activiteiten op tal van terreinen; in de bedrijvigheid, jazeker, maar niet minder op het gebied van cultuur en een breed maatschappelijk gebeuren.

Rotterdam leeft. Dat is de verdienste van de burgers hier, maar het is wel een reden je te verheugen.

Ik zeg dat hier in Rotterdam, omdat we vandaag in Rotterdam zijn. Maar het kan evenzo gezegd worden van tal van andere steden en dorpen in ons land. Daar wordt de praktijk zichtbaar van een sterker wordende samenleving van burgers die vorm geven aan het leven op straat, in de wijk, in de stad.

Met name het laatste jaar trek ik wat meer tijd uit om her en der te gaan kijken, culturele en andere evenementen bij te wonen, met mensen te praten die dingen voor elkaar brengen.

Maar is het niet zo, dat iedereen het kan zien; de nieuwe opbloei. Als we bijvoorbeeld op het terrein van de cultuur in de brede zin des woords waarnemen wat er nu gebeurt in vergelijking met pakweg 10 jaar geleden, dan is het niet minder maar gelukkig veel meer. Jazeker, het gebeurt in nieuwe stijl, misschien minder elitair en afgesloten van het geheel van de samenleving. Het gebeurt met moeiteloze inschakeling van nieuwe middelen, zoals het gebruik maken van sponsoren door het bedrijfsleven, maar het gebeurt.

Ik zou natuurlijk lang kunnen spreken over die opbloei en over de verdiensten van de gemeenten en burgerij.

Ik beperk me tot slechts twee constateringen.

Allereerst, deze ontwikkelingen passen prima in en vormen een eerste bewijs van het succes van onze nieuwe politieke strategie die mikt op de ontplooiing van de burger en gemeenschappelijke inzet. (Samenleven, met inhoud en stijl). Mijn tweede constatering is dat

we als rijksoverheid er goed aan gedaan hebben met de gemeenten een bestuursakkoord te sluiten, wat de gemeenten nu in staat stelt meer systematisch beleid te voeren. Juist door die rust en ordelijkheid blijkt ook de samenwerking met de burgerij en zaken als public private financing bij projekten in steden en dorpen beter van de grond te komen.

De levendigheid, de inzet die je nu om ons heen ziet, heeft natuurlijk ook een nauw verband met het algemene herstel van onze economische groei en welvaart. Het is nog maar enkele jaren geleden dat het veel politieke moed en vastbeslotenheid kostte om na enige jaren van teruggang weer tenminste koopkrachtbehoud te beloven voor diegenen die op het minimum aangewezen zijn. Die belofte hebben we gestand kunnen doen en dat zullen we ook blijven doen. Dat legt een eerste vloer in het behoud van welvaart en het wordt zichtbaar dat het voorkomen van verdere teruggang voor grote groepen van positieve betekenis is voor betrokkenen maar ook voor onze samenleving als geheel. Daarenboven zijn er steeds meer mensen die inkomen uit werk verdienen. Gemeten in personen is de werkgelegenheid in ons land sterk toegenomen - sterker dan in vrijwel alle andere omringende landen - en er ontwikkelt zich - terecht - een steeds gedifferentieerde werk- en beloningsstructuur. Dat betekent meer welvaart voor de betrokkenen en die welvaart is ook zichtbaar in de samenleving. Zo stijgen werkgelegenheid en welvaart; en vielen vroeger de cijfers achteraf nog wel eens tegen, dat is nu niet het geval. Ook voor dit jaar denk ik dat de groei toch weer 2% zal bedragen. Dat alles gebeurt door menselijke inzet, ondersteund door loonmatiging en begeleid door investeringen die zich krachtig hersteld hebben en een bedrijfsleven dat weer een veer voor de mond kan wegblazen.
Gestage economische groei en soberheid in de overheidsuitgaven maken het mogelijk het tekort van de rijksoverheid stap voor stap terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau. Uit de jongste cijfers blijkt dat het tekort dit jaar lager uit zal komen dan wij overeenkwamen bij het regeerakkoord en ik heb alle vertrouwen dat de lijn omlaag ook volgend jaar voortgezet zal worden, uitmondend in 1990 in de tot taak gestelde 5,25%. Neen, we zullen de schulden niet afwentelen op de toekomst. Dat we erin slagen deze jaren het tekort terug te-dringen ondanks de zeer scherpe daling van de aardgasinkomsten voor het rijk, is opmerkelijk en verheugend. Zo blijken een bloeiend land en een solide uitgavenbeleid best hand in hand te kunnen gaan.
(Tussen twee haakjes: aan sommige zegeningen raak je al zo gewend dat we er niet eens meer bij stilstaan. Dat geldt bijvoorbeeld voor het feit dat in ons land de inflatie, de geldontwaarding,

al enige jaren vrijwel afwezig is. Dat geeft rust en zekerheid, vooral voor wie krap zitten).
Soms hoor ik dat voor de soberheid in de overheidsuitgaven en terugdringing van het tekort een te grote prijs betaald zou moeten worden. Men spreekt dan bijvoorbeeld over het milieubeleid. Ik wil dat krachtig weerspreken. Ons land wordt niet vuiler, maar schoner. Wetgeving uit het verleden werkt nu door en nieuwe maatregelen, zoals bijvoorbeeld de aanpak van de mestproblematiek komen juist nu uit de verf. Natuurlijk gaat het hier om een meerjarenbeleid, maar óm eens een cijfer te noemen, met betrekking tot de verzuring ligt er al een pakket op tafel dat zal leiden tot een reductie van de zure regen met 50% in de komende 10, 12 jaar en via aanvullende reductiemaatregelen zullen we dit percentage nog verder verhogen. In ontwikkeling is een nieuw financieel instrument ten behoeve van de aanpak van verzuring. Prof. Boorsma, ons eerste Kamerlid, is daar met anderen mee bezig. Hoe kun je bedrijven die milieubelasting samen veroorzaken ook samen laten lappen om milieu-investeringen te financieren; een uitdagend projekt.
Zo zou ik ook kunnen spreken over de bodemsanering, waar we geleidelijk van afgraven tot grond reinigen over moeten gaan.
Natuurlijk, dit alles kost tijd, maar stap voor stap zullen we de hypotheek van het verleden aflossen en ons ook hier een rentmeester tonen van een land dat niet vuiler maar schoner behoort te worden.
In dat verband ook een woord over de 120 km. Er was veel scepsis - met name ook uit de milieuhoek - of deze maatregel wel verantwoord was. Maar laten we eerlijk zijn, is het beeld op de autowegen niet veel rustiger geworden? De gemiddelde snelheid is wel degelijk gedaald. Goed voor de veiligheid, maar ook heel goed voor het milieu.
Bij het investeren in de toekomst is er natuurlijk veel meer aan de orde dan alleen het milieu. Neem bijvoorbeeld de volkshuisvesting en de stadsvernieuwing. Ook hier gestage uitbouw en verbetering. Ga maar eens rond en vergelijk de situatie met pakweg 10 jaar geleden. Er is gigantisch veel gepresteerd. Vernieuwbouw, maar ook nieuwbouw. Jazeker, stap voor stap mikken we ook weer meer op wat heet de vrije sector. Dat kan ook en het pakt bij een zich herstellende economie. Staatssecretaris Heerma zal in de nota "Volkhuisvesting in de negentiger jaren" de lijnen verder doorzetten. Subsidies daar waar ze nodig zijn, maar ook niet waar ze niet nodig zijn. Bemoeienis van de rijksoverheid, jazeker, maar vooral ruim baan voor de woningbouwcorporaties. Centrale sturing, natuurlijk, maar vooral ook kansen en benutten van de kansen door gemeenten.

Investeren in de toekomst betekent natuurlijk vooreerst ook investeren in werkgelegenheid. Ik heb daar al iets van gezegd. Het aantal mensen dat aan de slag komt groeit gestaag.
Toch zijn er teveel die niet aan de slag komen. En alhoewel geleidelijk wel duidelijk is dat het aantal mensen dat geen werk heeft in de orde van 450.000 ligt in plaats van 700.000, is dat aantal natuurlijk veel te hoog. Daarom moeten we ook doorgaan met loonkostenmatiging én met een gericht arbeidsmarktbeleid. We spreken dan nu over een activerend arbeidsmarktbeleid met als sleutelwoorden, stimuleren, individuele begeleiding en scholen. We mogen immers niet aanvaarden dat blijvend enige honderdduizenden gewoon niet aan de slag komen.
Immers, al zijn onze uitkeringen hoger dan in het buitenland, het is sociaal toch niet goed. Het sociale beleid zal hard en krachtig gevoerd moeten worden. Je doorbreekt het sociaal isolement van zovelen in de Bijstandswet niet door de hoogte van de bijstandsuitkering, je doorbreekt het alleen door weer perspectief op werk te scheppen. Soms zal dat kunnen in werken met behoud van uitkering, soms zal dat kunnen in vrijwilligerswerk maar voor zeer velen moet het ook kunnen betekenen aan de slag, weer aan de slag in betaald werk. Maar inmiddels weten we dat gezien het karakter van de werkloosheid de activeringskans systematisch benadrukt moet worden met alle consequenties van dien: uitbouw van het jeugdwerkgarantieplan, verdere uitbouw van heroriënteringsgesprekken, een zeer gematigde loonkostenontwikkeling; aanpassing van de uitkeringen van jongeren; de werking van het minimumloon doorlichten daar waar het een te hoge drempel lijkt te zijn voor werkzoekenden, niet zozeer structureel maar om de drempel over te komen; het in dienst nemen van gedeeltelijk arbeidsongeschikten?
Wij kunnen deze keuzen niet langer ontlopen wanneer wij de weg willen vervolgen om de harde kern van de werkloosheid metterdaad aan te pakken. Zijn wij bereid deze consequenties vanuit aktief aktiveringsbeleid te aanvaarden? Zo niet: kunnen wij dan nog in ernst volhouden dat werkloosheidsbestrijding onze eerste zorg is?
Vrienden.
Als we het hebben over een activerend beleid staan we met name ook voor keuzen bij jongeren. Het huidig netwerk van sociale voorzieningen, uitkeringen gerelateerd aan het wettelijk minimumloon, zoals dat in 1969 tot stand kwam, geënt op het model van de kostwinner, heeft natuurlijk ook voor de jongere generatie grote verdiensten, maar ook moet vastgesteld worden dat juist in de jongere opgroeiende generatie met als regel de

tweeverdieners teveel mensen tegelijkertijd weer het slachtoffer dreigen te worden van deze zelfde voorzieningen. Gezien de hoogte van ons wettelijk minumumloon en de daaraan gerelateerde arbeidskosten, zijn er in ons land ten opzichte van de ons omringende landen in die sectoren van bedrijvigheid die nu eenmaal gebaseerd zijn op relatief lage loonkosten veel minder banen dan in vergelijkbare landen.
Het gaat dan al gauw om een paar honderdduizend banen.
Eind zestiger jaren toen we deze marsroute hebben ingezet, leek dat voor de hand liggend. Toen immers was het een tijdperk van de overspannen arbeidsmarkt, de komst van de gastarbeiders, enz.
Nu echter is het beeld radicaal anders, we willen juist meer banen; juist ook door het fenomeen van de tweeverdieners.
In 1969 werd het wettelijk minimumloon voor 24-jarigen en ouderen ingesteld. Sindsdien is er veel gebeurd. Alhoewel in het begin van de zeventiger jaren de werkloosheid al begon te stijgen en de werkgelegenheid te krimpen, kwam in die jaren de zgn, netto-netto koppeling op het 100%-niveau tot stand.
Zo werd het loon- en uitkeringsgebouw aanzienlijk omhoog gekrikt en genivelleerd. Dit betekent heel concreet dat ondanks de onvermijdelijke teruggang in het begin van de tachtiger jaren en het bevriezen in deze jaren, het minimum zowel absoluut in koopkracht als relatief in verhouding tot de modale werknemer beduidend hoger ligt dan twintig jaar geleden toen voldoende werkgelegenheid nog een vanzelfsprekendheid leek.
Ik heb de vaste overtuiging dat we dit vraagstuk niet mogen afwentelen op de oudere generatie. Het mag niet tot sociale afbraak komen, integendeel. Maar tegelijk moeten we dan wel de moed hebben bij de jongere generatie, bij de generatie van zovele werkzoekenden, vernieuwingen aan te brengen. In beloningsniveaux, in uitkeringen. Niet in het wilde weg, maar weloverwogen, gericht op werk en in onderlinge solidariteit.
Dat geldt voor de niet-studerende jongeren, waar we ook gebruik zullen maken van de motie-De Vries, dat geldt ook voor de studerende jongeren.
In dit verband ook een enkel woord over de studiefinanciering. In z'n kern een prachtig stelsel. Immers iedere jongere vanaf 18 jaar heeft nu concreet zicht op een eigen basisinkomen, de basisbeurs. Zeer vele jongeren - meer dan voorzien, we spreken over 500.000 a 600.000 - maken er dankbaar gebruik van.
Er zijn ook problemen - die zijn er vooral voor de rijksoverheid - grotere aantallen dan voorzien,

meer uitwonenden, ouders die al of niet gescheiden zich onttrekken aan de ouderlijke bijdrage en zo kan ik nog wel even doorgaan.
Het zou wel eens kunnen zijn dat we wel een mooi systeem gecreëerd hebben, maar met ons typisch Hollands gevoel voor fijnmazigheid, inkomensafhankelijkheid, draagkrachtoverwegingen, enz. ook té gecompliceerd en té kwetsbaar.
Wat wij nu onderzoeken is of het niet beter is in het licht van de ervaringen het systeem te vereenvoudigen in die zin dat het voor alle jongeren gelijkelijk zal bestaan uit de basisbeurs én het recht, tot een bepaald maximum bedrag per jaar te lenen. Zo'n systeem is alleen verantwoord als de toegankelijkheid tot het onderwijs verzekerd is. Om dat te bereiken moet aan twee voorwaarden voldaan zijn. Op de eerste plaats moeten de banken die de leningen verschaffen een acceptatieplicht hebben, d.w.z. ze moeten verplicht zijn een lening te verschaffen aan ieder die van de overheid een basisbeurs heeft gekregen. Uiteraard betekent dat dat de overheid dan ook moet waarborgen voor haar rekening de afbetaling van de schuld van die studenten die later onverhoopt niet voldoende inkomen verwerven om zelf hun schuld af te lossen. Die vrijstelling niet terug te hoeven betalen als je onvoldoende inkomen hebt, ligt nu al vast in de Wet studiefinanciering. Deze bepalingen moeten onverkort gehandhaafd blijven.
Het tweede punt dat feitelijk bepalend is voor een goede toegankelijkheid is dat de aan te gane schuld niet onoverzienbaar hoog mag zijn. Je moet dat immers uit je straks te verdienen salaris gespreid over een redelijk aantal jaren weer terug kunnen betalen. Let wel, het risico van een structureel te laag inkomen is het risico voor de overheid. We hebben het dus over de jongeren - en dat is natuurlijk wel de overgrote groep - die straks dankzij de verkregen basisbeurs en dankzij de studie wél aan een hoger inkomen zullen komen.
Is zo'n voor ieder gelijk systeem nu sociaal?
Daarover - zonder uitputtend te zijn - een enkel woord. Allereerst de vraag: moet je als overheid van de ouders met hogere inkomens geen bijdrage vragen? Dat doen we nu; en natuurlijk niet zonder reden. Maar tegelijk moet vastgesteld worden dat dat innen op problemen stuit, samenhangend met echtscheidingen, maar samenhangend ook met de sterk doorzettende individualisering, (overigens in alle inkomensgroepen).
Bestuurlijk is het erg riskant, de erosie hier te ver door te laten gaan; immers, de wel-betalende ouders mogen op den duur niet het gevoel krijgen dat zij naïef zijn ten opzichte van de niet-betalende.

Daarnaast wil ik wijzen op het feit dat de terugbetaling van de schuld straks niets te maken heeft met het inkomen van de ouders, maar met het inkomen van de student straks.
Als je individualiseert én democratiseert - en dat is de keus die met de studiefinanciering gemaakt is - dan is er op z'n minst sprake van enige verwrongenheid als je dan toch weer fijnmazig rekening wilt houden met het inkomen van de ouders.
Ik beperk me nu tot de principes. Er zal natuurlijk nog veel overleg plaats moeten vinden over een zorgvuldige uitvoering.
De eerlijkheid gebiedt mij intussen hier iets aan toe te voegen. Het aanvaardbaar te vinden dat studenten in de toekomst meer zullen moeten terugbetalen dan tot nu toe en de keus dit systeem - al is het met een waarborg voor tegenvallende inkomens - uit te laten voeren door banken, heeft natuurlijk ook te maken met twee politieke keuzen, te weten:
geen agenten voor studenten; anders gezegd, niet snijden in andere belangrijke voorzieningen.
daarnaast geen bezuinigingen elders op onderwijs; sterker, door het nieuwe stelsel van studiefinanciering en de rol van de banken daarin, in één klap mogelijk maken dat het vraagstuk van de hogere leerlingenaantallen elders in het onderwijs geen antwoord hoeft te vinden in nieuwe bezuinigingen binnen het onderwijs. De grens is daar nu immers echt bereikt en de kwaliteit van het onderwijs aan te tasten door bijvoorbeeld de klassen te vergroten (bij vaak al overbelaste leerkrachten) zou een veel slechtere keus zijn.
Kortom, er moet natuurlijk nog het nodige afgewogen en bestudeerd worden, maar het zou ook goed zijn het eens wat positiever en blijmoediger te benaderen.
Namelijk als volgt; we kiezen als uitgangspunt dat we blij zijn dat zoveel meer jongeren onderwijs volgen, alle vormen van onderwijs, waaronder ook de hogere opleidingen en vervolgens kiezen we als uitgangspunt dat de daaruit voortvloeiende financiële last door deze opgroeiende generatie nu eens niet afgewenteld wordt op anderen of het anonieme financieringstekort, maar dat de jongeren dit zelf opvangen, waarbij dan het hoofdaccent valt op de sterkeren onder hen, die het voorrecht hebben te kunnen studeren, straks een hoger inkomen zullen verwerven en daarvan dus een bescheiden deel zullen moeten aanwenden voor de aflossing van hun schuld.
Inderdaad, meer jongeren die onderwijs volgen, meer onderwijs in ons land; met het oog op de toekomst; een toekomst die sterker dan tot nu toe bepaald zal worden door Europa. Dat ene Europa waarheen we nu onderweg zijn moeten we niet als bedreiging zien maar als uitdaging.
Voor wat betreft de concreet gemaakte afspraken gaat het nu om de interne markt en straks

om één munt, maar het moet ook gaan om het sociale Europa. Europa zal kansen bieden op meer werkgelegenheid; meer groei en werkgelegenheid voor achtergebleven regio's in Europa. We noemen dat in Europa de zgn. cohesie; het naar elkaar toegroeien; de samenhang.
Welnu, als we het daarover hebben, moet het sociale Europa er ook alles aan doen in ieder land de achtergebleven groepen, zij die achter dreigen te blijven, geïsoleerd dreigen te raken, weer nieuwe kansen te bieden, te integreren in het werk, in de samenleving; de isolementen doorbreken. Daar ligt de uitdaging van het sociale Europa. Daar ligt ook het democratische antwoord op Le Pen-achtige bewegingen; ieder mens telt immers.
Inderdaad het Europa van de kansen en de mogelijkheden.
Nu we het toch over Europa hebben, nog het volgende.
Enkele maanden geleden na het slagen van de Europese Raad in Brussel was er alom opluchting. De weg lag eindelijk open.
Dat was toen een zware vergadering. Aan het welslagen, ook van die top heb ik ook zelf gemotiveerd als Europeaan het nodige bij mogen dragen.
Die inspanning, dat resultaat heeft geruchten voortgebracht dat ik beschikbaar zou zijn voor het voorzitterschap van de Europese Commissie. Laat ik u kort en duidelijk zeggen: dat is niet het geval. Ik ben niet beschikbaar. Mijn plaats is hier nu en in 1990, als dat nodig is, als u dat nodig vindt. Dat is wat mij betreft geen offer. Ik doe mijn werk met overtuiging en in het volle vertrouwen dat we succes zullen boeken. Er is veel bereikt, er zal nog veel bereikt worden.
Er is veel bereikt. Het beleid, zoals het gevoerd is van 1982 tot 1986 is achteraf gezien succesvol gebleken. Zo succesvol dat we de verkiezingen ingingen met het bekende: Het karwei afmaken. Dat betekent dat we voortgaan met kracht en vastbeslotenheid. Tegelijk zijn we van 1986 af begonnen aan het voortgaan, het vernieuwen toe te voegen.
Ik sprak u al over het nieuwe arbeidsmarktbeleid, over de tripartite arbeidsvoorzieningen - een goed voorbeeld van de verantwoordelijke samenleving; dan is er stap voor stap de toenemende samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven met het oog op meer praktijk gerichte scholing met het oog op nieuwe en blijvende werkgelegenheid.
Binnenkort zullen we weer overleggen met werknemers en werkgevers over de vraag hoe wij oude beloften kunnen nakomen - werknemers, werkgevers en overheid hebben elkaar immers het nodige beloofd hoe we - werkgevers, werknemers en overheid - weer meer vaart kunnen ontwikkelen.
Voortgaan en vernieuwen.

Jazeker, ook vernieuwen met het oog op de toekomst. Dat is ook de achtergrond van onze voorstellen op het punt van de volksgezondheid; waarborgen en houdbaar stelsel van volksgezondheid, hoogwaardig en toegankelijk. De volksgezondheid moet ons wat waard zijn. Gehoord allen die in de volksgezondheid werkzaam zijn, hebben we de Dekker-plannen aangevuld en gehoord de bezorgdheid bij sommigen over de uitvoering ervan hebben we besloten het plan in fasen uit te voeren. Moet dat dan allemaal, zo schijnen zich sommigen zich af te vragen. Het antwoord is: ja dat moet.

We kunnen niet toelaten dat bij de toenemende vergrijzing de zorg straks onbetaalbaar wordt; onbetaalbaar voor bejaarden en zelfstandigen met lage inkomens. En we kunnen ook niet toelaten dat de kwaliteit van de zorg op den duur minder zou worden omdat onvoldoende gebruik gemaakt wordt van mogelijkheden tot samenwerking, substitutie en betere afstemming in het veld van de gezondheidszorg.

Afgelopen week is in het parlement weer eens kritiek geuit op- deze aanpak. Laat ik het daarom ook hier nog eens duidelijk zeggen. De Dekker-plannen houden geen afbraak in van de solidariteit, zoals de ene kant ons wel eens wil wijsmaken; het gaat evenmin om een volledige, 100%-volksverzekering, waar elke impuls tot kostenbeheersing afwezig zal zijn, zoals de andere kant wel eens suggereert. Het gaat om het bewerkstelligen van een nieuwe, eigentijdse verhouding tussen het beschermen van mensen tegen de kosten van ziekte enerzijds en het hen ook aanspreken op hun persoonlijke verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de kosten in relatie tot de kwaliteit van de zorg, anderzijds.

Kortom, we moeten doorzetten. Ik hoop van harte dat komende week in de Kamer groen licht gegeven zal worden. Dan zal ook daar de weg openliggen om stap voor stap de plannen zorgvuldig uit te voeren. Gegeven de meevallende inkomstenontwikkeling van het Rijk zijn voor eventueel optredende inkomensproblemen nu ook gemakkelijker oplossingen te vinden.

Ja, ik hoop van harte dat na drie Dekker-brieven en na zoveel overleg dat groene licht er nu komt. Het betreft hier een essentieel deel van het regeringsbeleid. Vernieuwen zonder vernieuwing en versterking van de gezondheidszorg, dat kan niet. Er wordt tegenwoordig in Den Haag nogal eens gepraat over het feit dat ministers de neiging zouden hebben behoud van hun stoel het allerbelangrijkste in dit leven te vinden.

Welaan, laat ik het klip en klaar zeggen. Er zijn belangrijker dingen dan dat. Zo'n ding is de volksgezondheid. Ik hoop niet dat het CDA alleen hiermee door moet gaan. Maar als het moet, moet het.

Vernieuwen; dat geldt ook voor de noodzaak tot een hervorming van de belastingen te komen. Vereenvoudigingen door het uitvoeren van de voorstellen van de commissie-Oort en daarenboven een doorzichtiger structuur met minder aftrekposten en daardoor lagere tarieven. Het eerste debat daarover in de Tweede Kamer heeft onder meer de motie-De Vries opgeleverd; een motie onder meer gesteund door CDA, PvdA en WD. Wij zullen die motie uitvoeren. Dat betekent concreet de belastinghervorming zo doorvoeren dat koopkrachtbehoud ook bij voortgaande bevriezing van minimumloon en uitkeringen - en ook bij doorvoering van het plan-Dekker - eerste prioriteit, de eerste aanwending zal zijn voor meevallende inkomsten voor het Rijk. Sommigen vragen zich af: is het nu wel nodig juist deze jaren waar we toch al het nodige aan ons hoofd hebben belastingtarieven ook bij midden- en hogere inkomens te verlagen onder gelijktijdige vermindering van aftrekposten.
Bij de beantwoording van deze vraag wil ik opmerken dat het hier niet alleen gaat om een aanpassing aan wat in het buitenland gebruikelijk is - hoe valide dit argument ook is - het gaat er ook om dat we lering moeten trekken uit het feit dat allerlei aftrekregelingen wel beoogden het
draagkrachtprincipe zo eerlijk mogelijk toe te passen, maar dat het in de praktijk knap ingewikkeld is gebleken en vaak meer een speeltuin voor de slimme, waarbij de meer naïeve of zij die krachtens hun beroep minder mogelijkheden hebben, het nakijken hebben.
Neen, als we het over de verbetering van de kwaliteit van de rechtsstaat hebben, doen we er ook goed aan ons af te vragen of ons huidige gecompliceerde schijnbaar mooie stelsel nu werkelijk socialer en rechtvaardiger is dan dat wat wij zouden kunnen bereiken door gelijktijdige vermindering van aftrekposten en vermindering van tarieven. Het succesvolle beleid van de laatste jaren op het punt van terugdringing van misbruik en fraude kan bij deze operatie een handje helpen.
Nu we het toch over de rechtsstaat hebben, ook hier zijn we volop bezig met vernieuwen. Het plan "Samenleving en criminaliteit", gericht op het terugdringen van veel voorkomende misdrijven en overtredingen, krijgt langzaam maar zeker handen en voeten.
Deels is het een kwestie van praktijk, meer preventie, maar ook meer cellen. Deels is het een kwestie van overleg, zoals nu bijvoorbeeld met de politie.
Om maar eens een punt te noemen. Ik beschouw het als een belangrijk resultaat van de politievakorganisaties en van de_ ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie dat zij op 25 mei overeenstemming hebben bereikt over de zolang bediscussieerde inconveniëntenregeling.

Dit is van groot belang voor de politie; zo wordt een potentiële bron voor arbeidsonrust onder het personeel weggenomen, maar vooral, zo wordt nu de weg vrij gemaakt naar een fundamenteel betere regeling.
Ik roep u in herinnering dat de huidige regeling, die in 1985 in werking trad, veel kritiek ondervond vanuit het politiemanagement.
De regeling zou nl. een flexibele bedrijfsvoering in de weg staan - in het bijzonder wat betreft het werken op nachtelijke uren en het verrichten van voldoende overwerk.
Ook vanuit het personeel was er ontevredenheid; men vond dat er te weinig direkt verband was tussen een daadwerkelijk ondervonden inconveniënt en de hiervoor ontvangen vergoeding. Het kabinet heeft de signalen vanuit de verschillende geledingen serieus genomen en heeft dan ook een hoge prioriteit gegeven aan de totstandkoming van een voor management en personeel acceptabele regeling. Een belangrijk effect van de nieuwe regeling zal zijn dat de beschikbaarheid van politieambtenaren om te worden ingezet op tijdstippen waarop het nodig is aanmerkelijk zal worden vergroot.
Zoals ik zei, de verbetering van de veiligheid van het functioneren van onze rechtsstaat is deels een kwestie van directe praktische stappen, deels een kwestie van overleg, deels ook nog van meer fundamentele studie en nadenken over wat scheef gegaan is en hoe het beter kan.
De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid brengt dezer dagen het resultaat van zijn studie naar buiten. Een belangrijke studie met als centrale conclusie dat bij overtreding van de instrumentele beleidswetgeving van de sociale rechtsstaat (van wetten op het punt van belastingen, sociale zekerheid en subsidies en op zaken als openbare veiligheid, milieu en volksgezondheid) preventieve maatregelen in alle schakels van de beleidsketen, alsmede niet-strafrechtelijke sancties (boeten en transacties), een oplossing kunnen bieden; bij de bestrijding van de commune (de gewone klassieke) criminaliteit zal, onverlet het zoeken naar geëigende vormen van preventie, de strafrechtelijke rechtshandhaving een meer centrale plaats moeten innemen en ook als ondersteuning van de preventie onmisbaar zijn.
Inderdaad, het gaat om een keten van activiteiten en vernieuwingen. Consequente uitvoering van eenmaal opgelegde sancties is noodzakelijk. Ook daarom dient het Openbaar Ministerie de sturende rol bij de criminaliteitsbestrijding meer dan nu gestalte te geven. Ook met dat werk, met het werk aan de verbetering van onze veiligheid, zullen we voortgaan; wat scheef gegroeid is herstellen en vooral vernieuwen met het oog op de toekomst.
Helaas kan ik met u niet alle uitdagingen waarvoor we staan en waarmee we bezig zijn,

behandelen. Ik moet geleidelijk aan gaan afsluiten.
Ik wil dan nog iets zeggen over de politieke situatie, zo u wilt, het politieke klimaat.
Allereerst dit. Het gaat goed in het land, maar Den Haag maakt het zich wel eens moeilijk. Juist nu de economie zich hersteld heeft, het aantal personen dat werk heeft en vindt jaarlijks toeneemt, juist op het moment dat de resterende ernstige werkloosheid voor velen ver van hun bed lijkt, is er natuurlijk de neiging om bij de aanpak van de problemen weer meer naar de korte termijn, meer naar het eigen belang, meer naar het belang van de eigen groep alleen, te kijken. Het valt niet mee te mobiliseren steeds met het oog op de toekomst. Toch is dat nodig.
Mijn tweede opmerking is dat we de afgelopen jaren in ons politieke werk niet alleen gekampt hebben met het vraagstuk van economie en werkgelegenheid. Ik roep in herinnering de moeitevolle en soms diep insnijdende weg op het punt van de kruisvluchtwapens, het gewetensvraagstuk de euthanasie, de wet gelijke behandeling en zo is er meer. Die werkelijk grote en belangrijke problemen zijn we de baas geworden. We zouden - zo plachten katholieken te zeggen - er Onze Lieve Heer op onze blote knieën voor moeten danken. Maar het is nu weer zoals het altijd geweest is. Het geheugen is kort en we kunnen ons over kleine problemen gaan opwinden. Begrijp me goed, kritiek is goed, maar de toon hoeft toch niet altijd zo zuur te zijn?
Een derde waarneming die ik doe is dat de continuïteit in het beleid en in de coalitie ook in het persoonlijke vlak natuurlijk bijzondere effecten met zich meebrengt.
Een voorbeeld. Klaas de Vries die hoofddirecteur wordt van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en die ik van harte gelukgewenst heb, is de twaalfde PvdA-er die sinds mijn aantreden als minister-president uit de Kamer vertrekt; begrijpelijk als je veel talenten hebt en je het oppositie voeren wat al te saai en niet naar je maat gaat vinden.
Het overgrote deel van hen vervult nu elders belangrijke maatschappelijke posities. Prima. (Intussen ook een bewijs dat het wel meevalt met het gebrek aan kansen voor sociaal-democraten). Tegelijk zie je dat in de regeringspartijen - en laat ik hier nu alleen maar over het CDA spreken - bewindslieden en Kamerleden jaar in jaar uit, het zware werk doen, zich blootstellen aan kritiek en dat gaat niet altijd in de kouwe kleren zitten; soms zie je mensen ouder worden; getekend; dat is natuurlijk in het vak inbegrepen; niets om klagerig over te doen.
Allemaal voor de hand liggend, maar wij kunnen hier met elkaar wel vaststellen dat dat zware werk toch maar gedaan is en gedaan wordt.

Dan doorgaan ook in moeilijke situaties is meer een kwestie van de wil je in te zetten dan van zitvlees.
Dezer dagen las ik met betrekking tot het Stopera-onderzoek dat de Amsterdamse wethouder van Financiën, Walter Etty, een door de WD in Amsterdam gevraagd aftreden van de hand wijst met de formulering dat hiervoor naar zijn oordeel niet alleen geen aanleiding is, maar dat het ook een zaak van ijdelheid zou zijn. Boeiend. Lijkt Amsterdam nu op Den Haag of juist niet.
Sprekend over het politieke klimaat, wil ik na deze ironische opmerking - ik beschouw Etty namelijk als een voortreffelijk wethouder, die zeker niet weg moet gaan - nog iets inhoudelijks opmerken. Valt het u ook zo op, dat de WD (door de scherpe amendering van Liberaal Bestek) en de PvdA (de Schuivende Panelen) heel duidelijk het politieke midden opzoeken en proberen een vernieuwende koers uit te zetten.
Kortom, lijkt het zeilgedrag, om het zo maar eens te noemen, (denkt u nu aan bestek of aan overstag gaan?) van WD en PvdA niet steeds sterker op dat van het CDA, al is het CDA wat vroeger uitgevaren. Ook hier zeg ik: prima.
Sterker, bij de grote structurele vernieuwingen waar we voor staan, het arbeidsmarktbeleid, het onderwijs, de jongeren, maar vooral ook de volksgezondheid, de terugdringing van de criminaliteit en de vernieuwing van het belastingstelsel, is het van wezenlijk belang voor onze democratie dat deze aanpak zo breed mogelijk gedragen wordt. Daarom beschouw ik het ook niet als een bedreiging dat PvdA en WD elkaar steeds minder verketteren.
Zelf ben ik vast van plan met behoud van trouw aan de coalitie, waarvoor ik als minister-president nu eenmaal mag werken, een koers uit te zetten en een koers te volgen waarin maximaal rekening gehouden wordt met de opvattingen ook van anderen.
Het gaat ten diepste niet om partij x of y, het gaat om ons land.
Over het land gesproken wil ik tenslotte nog één ding kwijt. In Den Haag en in het CDA wordt zorgelijk gesproken over de waardering voor het kabinet en over de aanhang van het CDA bij de kiezers. Dat kan nuttig zijn, maar laten we het niet overdrijven.

Voor de aardigheid heb ik eens na laten gaan wat de waardering voor het kabinet was halfweg de vorige rit in vergelijking met nu, nu we weer halfweg zijn. Welnu, die waardering die betrof halfweg de vorige periode 37% en dat cijfer ligt nu op 40%. En voor wat betreft het percentage van de mensen die toen zeiden CDA te zullen stemmen en die dat nu zeggen; toen bedroeg het cijfer 27%; het ligt nu op zo'n 32%. Kortom, we hebben wel eens eerder tegenwind gehad en

toen was die zeker niet minder sterk. Wat mij betreft heb ik altijd gezegd dat ik het mooi zou vinden als het CDA met tenminste 50 zetels, te danken aan zeg 1/3 van de kiezers, politiek in Den Haag zou kunnen voeren. Dat is mooi voor een brede volkspartij die verantwoordelijkheden niet schuwt en problemen niet naar de toekomst wil verschuiven. Anders gezegd, liever een stevige koers met iets minder applaus dan al teveel electorale gevoeligheid, resp. korte termijn denken.
Eventueel slotwoord.